

1

Anna

Lake Michigan 1897

Ik beleef mijn nachtmerrie. Een woeste storm heeft ons stoomschip overvallen en terwijl we het ene moment hoog naar de kop van een golf klimmen en het volgende moment met misselijkmakende vaart in een waterige afgrond duiken, ben ik ervan overtuigd dat we zullen zinken. Alles gebeurt precies zoals in de nachtmerrie die mij al in mijn slaap achtervolgt zolang ik me kan herinneren.

Moeder en ik zitten in elkaar gedoken op het passagiersdek en de wind jaagt regen en golven tegen de ramen. Zware donderslagen dreunen alsof er tonnen vol kanonskogels van een heuvel rollen. Ik doe mijn ogen dicht als de bliksem de donkere horizon als een dolk aan flarden snijdt. Ik kan mijn eigen angstgekreun nauwelijks boven de huilende wind uit horen, evenmin als mijn moeders stem die mij probeert te troosten.

‘Sst... niet huilen, Anna.’

Ik ben een volwassen vrouw van drieëntwintig jaar, maar zij probeert me net zo te sussen als toen ik een kind was en ’s nachts schreeuwend van angst wakker schrok uit de nachtmerrie, rillend alsof het ijskoude water me met huid en haar had verzwolgen.

Maar ik droom niet. We zijn aan boord van een schip dat *City of Holland* heet en dat worstelt om Lake Michigan in een zware storm over te steken. De stoomketels die onder mijn voeten

bonken en dreunen lijken een verwoed pompend hart, dat even wild tekeergaat als het mijne. Ik ben duizelig van het wilde stampen en rollen van het schip dat als een speeltje op het meer danst. Ik had er nooit mee moeten instemmen om per stoomschip te gaan, maar in mijn haast om Chicago te verlaten, koos ik voor wat het snelste en meest directe vervoermiddel leek. Een tragische vergissing. Hoe kon ik de nachtmerrie vergeten die me in mijn kinderjaren had gekweld? Ik ga dood en dat wil ik niet.

‘St... Niet huilen, Anna,’ sust moeder. ‘Ik ben bij je.’

Maar mijn vader is nog in Chicago, en dat is precies het punt waar deze echte nachtmerrie afwijkt van de droom die ik al die jaren heb gehad. Daarom weet ik dat mijn moeder en ik allebei zullen omkomen. In mijn droom verlaten mama en ik het zinkende schip samen met de andere passagiers en stappen we in een overvolle reddingsboot. Dan komt er plotseling een torenhoge golf. De kleine boot kapseist en wij worden in het ijsskoude water gesmeten. De schok perst alle lucht uit mijn longen en mijn huid tintelt en schrijnt alsof die in brand staat. We zinken onder het oppervlak, elkaar krampachtig vasthoudend, naar beneden getrokken door mama’s zware rokken en petticoats. Ik zie niets en kan niet ademen. Ze schopt en slaat met haar benen om het oppervlak weer te bereiken, en als dat eindelijk lukt, schreeuwen en gillen er overal om ons heen mensen om hulp. Maar het immense meer smoort al het geluid. Ik zie mijn vader in zijn donkere pak met vest op een paar meter afstand wanhopig watertrappelen. Mama duwt me in zijn richting, en smeekt: *‘Alsjeblieft! Red mijn dochter! Red haar, alsjeblieft!’* Ik wil mama niet loslaten, maar vader trekt me in zijn sterke armen en houdt mijn hoofd boven de wilde golven. Als ik omkijk, is mama verdwenen. Alleen haar hand is nog boven het zwalpende water te zien, alsof ze afscheid neemt. Vader duikt naar voren om haar hand te grijpen, maar hij is te laat. Mama is verdwenen, verzwolgen door het kolkende zwarte water.

Ik geef altijd een gil als ik uit de droom wakker schiet, maar uit deze nachtmerrie kan ik niet ontwaken. Ik hou mijn moeder zo stevig vast dat ze ervan zucht. ‘Anna, een beetje lossen, graag. Ik krijg geen adem meer!’

‘Vader is er nu niet om ons te redden. We gaan zinken, en ik wil niet dood!’

‘We zinken heus niet, lieverd.’

Ik ben er niet van overtuigd. Ik moet denken aan de laatste kerkdienst die ik in de Chicago Avenuekerk meemaakte, en het onderwerp van de preek lijkt nu profetisch. De dominee beschreef een plotseling opgestoken storm op het Meer van Galilea, net zo’n storm als deze, en maakte het beeld even levendig als in mijn nachtmerrie. Jezus sliep in een boot en Zijn vrienden maakten Hem wakker omdat ze bang waren te zullen zinken. Jezus riep: ‘Zwijg! Wees stil!’ en onmiddellijk ging de wind liggen en kwamen de golven tot rust. Ze werden gered. ‘Jezus kan de stormen in uw leven ook kalmeren,’ had de dominee gezegd. Daarna vroeg hij: ‘Hebt u Jezus als uw Redder aangenomen? Staat Hij naast u terwijl u de stormachtige levenszee bevaart? Als u morgen zou sterven, zou u dan naar de hemel gaan?’ Ik wilde op zijn uitnodiging uit de bank opstaan en met de anderen over het middenpad naar voren lopen, maar ik was bang. En nu zit ik vanwege die preek aan boord van dit schip in een woeste storm. William had me verboden om weer naar die kerk te gaan, en toen hij ontdekte dat ik toch was gegaan, maakte hij onze verloving uit. Ik verliet Chicago om mijn gebroken hart de kans te geven te helen en ging met mijn moeder op reis naar een vakantieoord aan de overkant van Lake Michigan. Het lijkt erop dat we er nooit zullen aankomen.

Een volgende zware donderslag, die nu meer op afstand klinkt.

‘Het komt allemaal goed, Anna,’ zegt moeder. Ik vraag me af of ze de reis bedoelt of mijn gebroken hart. Misschien allebei.

‘Doe je ogen open en kijk om je heen.’ Ze maakt onze armen los en ik til mijn hoofd van haar blouse met fijne plooiën,

waarin ik mijn gezicht verborgen had. ‘Zie je wel, lieverd? De storm trekt voorbij. De lucht is al lichter in de verte. Het duurt niet lang meer voordat we er zijn.’ Maar de oever is nog steeds niet te zien en het opgezweepte meer blijft kolken; het belooft nog een wilde tocht te worden naar Hotel Ottawa aan de kust van Michigan.

‘Dit lijkt zo veel op mijn nachtmerrie, moeder. Weet u nog? Weet u nog hoe ik midden in de nacht gillend wakker werd? Ik heb al heel, heel lang niet meer gedroomd dat ik verdronk, maar deze storm haalt het allemaal weer naar boven. Die droom was altijd zo akelig echt!’

‘Je bent nerveus en oververmoeid. Het is heel normaal dat je overstuur bent.’

Ik hield van William en ik dacht dat hij van mij hield, maar hij brak mijn hart toen hij onze verloving uitmaakte. Ik druk mijn vuist tegen mijn hart dat bonkt als dat van een gewonde vogel. ‘Het doet nog steeds pijn,’ zeg ik.

‘Dat weet ik, lieverd... Ik begrijp het.’

Maar mijn moeder weet niet wat de echte reden is waarom William niet meer met me wil trouwen. Het heeft te maken met het geloof in het algemeen, en met de kerk op de hoek van Chicago Avenue en LaSalle Street in het bijzonder. ‘Ik heb je gezegd dat ik niets meer over dat oord wilde horen, Anna,’ had hij geschreeuwd. Ik had William nooit eerder horen schreeuwen. ‘Ik heb je gezegd dat je er niet meer naartoe moest gaan. Het brengt je hoofd op hol. Ik heb je verboden ernaartoe te gaan, maar jij bent toch gegaan!’

Net als mijn ouders gelooft William dat je alleen naar de kerk gaat om te trouwen of begraven te worden. Voor hen is het een oord waar de beste families van Chicago alleen met Kerst, Pasen en andere bijzondere gelegenheden naartoe gaan. William zegt dat de overdreven emotionele vertoningen tijdens de evangelische bijeenkomsten van voorganger Moody in diens Chicago Avenuekerk iets zijn voor de onwetende immigrantenmassa’s,

niet voor gecultiveerde mensen zoals wij. Maar toch was er iets dat me daarheen trok, ook al verbood William me om te gaan. De kerk had iets wonderbaarlijk vertrouwds voor mij, en de woorden van de dominee raakten een diep en leeg deel van mijn ziel: het deel dat eruitzag als de foto's van Chicago na de grote brand, met niets dan zwartgeblakerde, op instorten staande muren en kilometerslange levenloze, met puin bezaaide straten. Toen ik William probeerde te vertellen wat ik voelde en waarom ik was teruggegaan, maakte hij de verloving uit. 'Mijn vrouw, de moeder van mijn kinderen, kan en mag niet voor dergelijke nonsens vallen.' Ik vraag me af of hij om mij zal treuren als hij hoort dat het schip is gezonken en dat ik verdronken ben.

Het stoomschip blijft rollen en deinen. Het zicht door de ramen wordt vervormd door de regen en is wazig vanwege onze condenserende adem aan de binnenkant. Ik voel nog steeds hoe we naar de top van de golven klimmen en dan weer aan de andere kant naar beneden duiken. Zou Jezus de zee echt kunnen kalmeren als Hij bij me was en 'Zwijg! Wees stil!' zou roepen? William gelooft niet in wonderen.

Het was een grote schok voor vader toen hij hoorde dat de verloving was verbroken. Hij had immers gerekend dat William en ik verkering kregen, en nu vreesde hij dat ik het slachtoffer van geroddel zou worden als het nieuws in onze kringen bekend zou worden. 'Ik ga met William praten,' beloofde hij. 'Ik zal zien wat ik kan doen om de storm te kalmeren.' Wil ik dat William me terugneemt? Ik denk van wel. Ik geloof dat ik nog steeds van hem hou.

Voor mijn gevoel gaan er uren voorbij voordat ik een van de andere passagiers hoor zeggen: 'Ik zie havenlichten!' Moeder haalt het met kant afgezette zakdoekje uit haar mouw en veegt over het beslagen raam, maar ik zie niets. En zelfs als we dicht bij een haven zijn, kan ons schip nog altijd op een zandbank lopen. Dat is wat er in mijn nachtmerrie gebeurt. Daarom moeten mama en ik in mijn droom het schip verlaten en in de reddingsboot stappen.

‘We kunnen nog altijd op een zandbank lopen.’

Ik merk pas dat ik het hardop heb gezegd als moeder de vingers van haar in een handschoen gestoken hand tegen mijn lippen drukt en zegt: ‘Stil, Anna.’

‘Dat is de haven,’ zegt dezelfde passagier. ‘Ik herken de vuurtoren van Holland.’ Een paar mensen staan op om te kijken en ze vallen bijna op het deinende dek. Het schip vecht zich door de branding en het lijkt jaren te duren voordat we de oever bereiken. Als ik eindelijk de ingang zie van het kanaal dat van Lake Michigan naar het kleinere meer leidt, lijkt de opening onmogelijk nauw. Hoe kan de kapitein aan weerskanten de stenen pieren vermijden waar de golven overheen slaan? Op een of andere manier lukt het hem. We varen door het kanaal en komen op Black Lake, dat niet minder onstuimig is dan Lake Michigan. Ik zie de lichtjes van het vakantieoord in het donker gloeien met de duistere vorm van het zandduin erachter, verlicht door bliksemschichten in de verte. Er zijn meer fonkelende lichtjes van een rij huisjes en van andere hotels aan de overkant van het smalle meer.

Eindelijk hoor ik buiten op het glibberige dek het geschreeuw van de bemanning die het schip op zijn plaats manoeuvreert aan de aanlegsteiger van Hotel Ottawa. Draggers met paraplu’s rennen naar het schip om de passagiers te helpen bij het van boord gaan. Ik sta op en wil zo snel mogelijk van het schip af, maar ben er niet zeker van of mijn trillende benen me kunnen dragen. De bemanning aan dek moet me bij mijn middel vasthouden om me veilig van de boot te krijgen die op het woelige water ligt te deinen. Ik vind het afschuwelijk dat een vreemde me zo intiem moet vasthouden.

‘Ziezo, juffrouw,’ zegt de man als mijn voeten eindelijk de grond raken. Mijn knieën knikken en hij pakt me opnieuw vast als ik dreig te vallen. ‘Hola! Alles in orde, juffrouw?’

‘Niets aan de hand.’ Ik duw zijn handen weg. Moeder en ik persen ons onder één enkele paraplu. De grond beweegt onder

mijn voeten terwijl ik over het houten plankier naar de hoofdingang loop. In de hotellobby laat ik me in de eerste de beste stoel vallen en wacht terwijl moeder de sleutels van onze kamers ophaalt. Het zal heel vreemd zijn om hier zonder ons kamermeisje te zitten. Moeder wilde Sophia meenemen, maar ik stond erop helemaal alleen te zijn. Zolang we hier zijn, dragen we vrijetijdskleding en zijn we bevrijd van onze korsetten en verplichtingen. Er hoeven dus geen jurken klaargelegd te worden of ingewikkelde kapsels te worden opgestoken. Ik heb geen idee wat ik de hele dag met mezelf aanmoet of hoe lang het zal duren voordat mijn hart zal zijn genezen.

‘De drager wijst ons onze kamers,’ zegt moeder als ze met hem en onze kamersleutels terugkomt. ‘Het restaurant serveert het diner nog een uur.’

‘Ik voel me te misselijk om te eten,’ zeg ik. ‘Ik wil alleen die reiskleding uittrekken en gaan liggen.’

Onze naast elkaar gelegen kamers bevinden zich in het oorspronkelijke hotel, niet in de latere uitbreiding. Ze zijn klein maar heel gezellig, en mijn kamer kijkt uit over Black Lake met de *City of Holland* nog steeds aan de aanlegsteiger. Het schip is niet gezonken tijdens de storm; moeder en ik zijn niet in Lake Michigan verdronken. Maar terwijl ik naar het deinende schip en de witgekopte dansende golven in de verte kijk, neem ik me in stilte vast voor om met de trein naar Chicago terug te gaan wanneer het tijd is om te vertrekken. Ik stap van mijn leven niet meer aan boord van een schip.

2

Geesje

Holland, Michigan 1897

‘Wil je meerijden naar huis, Geesje?’ vraagt een van de andere oldtimers me na afloop van de bijeenkomst. De mensen noemen ons ‘oldtimers’ omdat we de paar nog overgebleven oorspronkelijke kolonisten zijn die vijftig jaar geleden vanuit Nederland naar Michigan kwamen. Maar ik voel me absoluut niet oud.

‘Nee, bedankt, mevrouw Kok,’ antwoord ik. ‘Het is een prachtige zomerdag en ik denk dat ik ga lopen. Bovendien moet ik onderweg naar huis nog bij de winkel van Van Putten langs.’

Mevrouw Kok legt haar gerimpelde hand op mijn arm. Ze maakt een broze indruk op me, maar ze is natuurlijk ook al in de zeventig, bijna tien jaar ouder dan ik. ‘Ga jij meedoen aan al die parades en andere dingen die ze voor de viering op touw zetten, Geesje?’ vraagt ze. ‘Ze maken wel een beetje te veel drukte van het vijftigjarig bestaan van onze stad, vind je niet? En hoe kunnen die vijftig jaar zo snel voorbij zijn gegaan?’

‘Ik zou het niet weten,’ antwoord ik lachend. ‘Het lijkt mij ook nog niet zo lang geleden.’ Maar het is een leven geleden. Mijn leven. ‘Ik heb tijd nodig om over alle mooie plannen na te denken voordat ik het comité uitsluitel geef,’ zeg ik. ‘Als u wilt, kan ik later van de week bij u langskomen, dan kunnen we er samen over nadenken.’

‘Dat zou heel fijn zijn, liefje. Een prettige dag verder.’

‘Van hetzelfde, mevrouw Kok.’ Uit het bankgebouw waar de bijeenkomst werd gehouden loop ik de drukke straat op en kijk naar de nieuwe klokkentoren om te zien hoe laat het is. Ik weet nog niet of het goed of slecht is om voortdurend aan de tijd te worden herinnerd. Toen we hier net waren, hadden we geen behoefte aan horloges en uurwerken. De stadsklok is een teken van vooruitgang, denk ik, net als de rijen houten palen en de wirwar van draden die boven de straten hangt. En net als de nieuwe, elektrische straatlantaarns met carbon booglampen die de plaats van de oude lampen op kerosine hebben ingenomen en zo de lantaarnopsteker van het dorp werkeloos hebben gemaakt. In elk geval had iemand de goede smaak om Waverly Stone te gebruiken, in plaats van weer een geval van hout en baksteen in elkaar te zetten. De zandsteen uit de plaatselijke groeve geeft de toren iets duurzaams, hoewel Holland nog niet in de schaduw kan staan van de prachtige steden die ik in Nederland achterliet, met hun eeuwenoude gebouwen en klinkerstraten.

Ik wacht een passerende paard-en-wagen af, steek River Avenue over en loop Eight Street in. Met alle vooruitgang die ons stadje heeft geboekt, begrijp ik nog steeds niet waarom de straten onverhard blijven. Zelfs de oude Romeinen waren verstandig genoeg om hun wegen te verharderen. Het feestcomité voor een halve eeuw Holland mag hopen dat het niet regent tijdens de feestelijkheden, anders komen hun praalwagens en fanfares in de modder vast te zitten.

Na mijn inkopen te hebben gedaan en met mevrouw Van Putten over de komende festiviteiten in de stad te hebben gepraat, blijf ik even staan om te kijken naar de enorme boog van hout en canvas die van de ene naar de andere kant over Eight Street wordt gebouwd. Het comité liet ons een tekening zien van de boog zoals die moet worden, compleet met een portret van dominee Van Raalte hoog boven het midden. Wat zou hij dat afschuwelijk hebben gevonden!

Later die middag zit ik in mijn lievelingsstoel te breien als

mijn zoon Jakob op bezoek komt en verse eieren meebrengt van een van zijn gemeenteleden. ‘Hoe was de vergadering met het halve-eeuwcomité, mama?’ vraagt hij. Thuis spreken we Nederlands, zoals we in ons gezin altijd hebben gedaan.

Ik hou op met breien en laat mijn handen met de half voltooide sok op mijn schoot zakken. ‘Lieve deugd, wat ze allemaal wel niet van plan zijn: parades, toespraken, muziekfanfares en dergelijke. En dan die belachelijke boog over Eight Street, waar ze geld aan verkwisten. Maar ik vind het wel leuk dat de plaatselijke indianenstam die jaren geleden uit de stad is verdrongen terugkomt om mee te doen aan de viering. Het opperhoofd gaat een toespraak houden.’

‘Wat willen ze dat u en de anderen gaan doen?’ Hij maakt zijn domineesboordje even met zijn vinger los terwijl hij praat. Plotseling lijkt hij zo veel op zijn vader dat het me verrast.

‘Geen toespraken, gelukkig. Ze willen dat we op een van de praalwagens meerijden. Gekigheid, als je het mij vraagt. En ze willen dat ik mijn eigen levensverhaal opschrijf voor een boek over de geschiedenis van onze stad. Alles wat ik me kan herinneren over het vertrek uit Nederland, vijftig jaar geleden, en over de tijd dat we ons hier vestigden.’

‘Dat lijkt me een geweldig idee. U gaat het toch wel doen, hoop ik?’

‘Ik weet het niet... Ik zou niet weten waar en hoe ik zou moeten beginnen.’

‘Begin gewoon met de reden waarom u besloot Nederland te verlaten.’

‘Dat was niet mijn beslissing, maar die van mijn ouders. Ik was toen zeventien.’

‘U begrijpt best wat ik bedoel. U moet ook iets van hun verhaal vertellen. Waarom ze huis en haard, en de Nederlandse kerk verlieten. Het is belangrijk voor uw kleinkinderen en de generaties na hen om te weten wat er is gebeurd en waarom we hier zijn.’

Ik kijk weg, til om tijd te winnen mijn breimand op en kijk hoeveel wol er nog in zit. Als ik Jakob weer aankijk, blijkt zijn ongeduld uit de diepe rimpel tussen zijn wenkbrauwen. ‘Gaan de anderen die hier vanaf het begin waren hun verhaal ook opschrijven?’ vraagt hij.

‘Dat wil het comité wel. Maar je weet dat ik niet zo best Engels schrijf, Jakob. Ik zou me schamen als mensen zien hoe slecht ik kan spellen.’

‘Ik help u wel. Joanna en ik zorgen ervoor dat het verhaal perfect is voordat u het inlevert.’

‘Ik weet het niet...’ Nadat ik mijn breiwerk weer heb opgepakt, wind ik de wol om mijn vingers zodat ik de pen kan afmaken. De breipennen glijden zacht fluisterend over elkaar, alsof ze geheimen delen. ‘Ik weet niet zeker of ze alleen willen weten wat er in die jaren gebeurde en met welke ontberingen we te maken hadden, of dat ik hun de hele waarheid moet vertellen.’

Jakob knippert met zijn ogen en gaat in de stoel tegenover me zitten. ‘Wat bedoelt u, mama?’

Ik geef geen antwoord. Wat ik mezelf afvraag, is: moet ik de waarheid vertellen over al die keren dat ik aan Gods liefde wanhoopte? Over de momenten waarop ik twijfelde, waarop mijn geloof wankelde en ik me boos van Hem afkeerde? Nee, soms was het meer dan boosheid, het was razernij. Die gevoelens maken ook deel uit van mijn levensverhaal: ze vormen het deel dat ik al die jaren heb weggestopt. Horen die in dit boek dat ze over ons verleden willen maken?

‘Natuurlijk, vertel de waarheid, mama. Het is toch een historisch document?’ De rimpel wordt dieper en hij laat zijn vinger weer tussen zijn kraag en zijn nek door gaan. ‘Denk er alstublieft goed over na, al is het alleen maar voor onze families. Ik hoop dat u het comité zult zeggen dat u meedoet.’

‘Goed,’ zeg ik met een zucht. ‘Ja, ik denk dat ik mijn verhaal ga vertellen.’

‘Mooi.’ Jakob staat weer op. Hij blijft nooit lang. ‘Als u wilt,

neem ik de volgende keer een schrift mee om in te schrijven. En wat inkt en een goede pen.'

'Ik heb liever een potlood.' Dan kan ik dingen die ik toch niet kwijt wil altijd nog uitgummen.

'Een paar potloden dan. Hebt u nog iets anders nodig voordat ik vertrek?' Ik schud mijn hoofd en hij buigt voorover om me op mijn wang te kussen. Even rust zijn zware hand op mijn schouder. Zijn wollige baard kriebelt op mijn gezicht en ik snuif de geur van zijn Castilezeep op. 'Tot zondag, mama, voor het eten.' Hij draait zich om en ik zie hoe hij zijn hoofd buigt om door de deuropening van mijn zitkamer te stappen. Wanneer is die vlasharige jongen op blote voeten, die ik ooit op mijn schoot hield, in deze grote man van middelbare leeftijd veranderd?

Ik begin weer te breien en wil nu niet aan het verleden denken of weggestopte herinneringen weer oprakelen. Ik moet me concentreren om de hiel van de sok te nemen en met de voet te beginnen. Eigenlijk had ik Jakobs voeten moeten meten toen hij er was. De sokken zijn voor hem. In de verte gaat de keuken deur open en weer dicht. 'Ben je iets vergeten, Jakob?' roep ik.

'Ik ben het, tante Geesje.' Verrast kijk ik op naar de buurjongen die in de deuropening van mijn zitkamer staat. Maar ook Derk is geen kind meer. Hij is een man, en even lang als mijn zoon.

'Ach, Derk! Lieve deugd!' De onafgemaakte sok verdwijnt met de wol in de breimand en ik kom moeizaam uit mijn stoel overeind, zodat we elkaar kunnen omhelzen. 'Wat heerlijk om je te zien! Dat is veel te lang geleden. Paaszondag, als ik het me goed herinner.'

'Ik weet het! Het spijt me dat het zo lang geleden is. De afgelopen maanden zijn zo snel voorbijgegaan met mijn studie op de hogeschool en de eindtentamens. En direct na de laatste schooldag ben ik met mijn zomerbaantje begonnen. Hoe gaat het met u, tante Geesje?' Hij noemt me tante, hoewel we geen familie zijn.

'Zo goed als je mag verwachten na al die jaren. Kom binnen,

dan haal ik iets lekkers voor je. Volgens mij zitten er nog koekjes in de trommel.’ Ik praat met hem alsof hij nog steeds het moederloze kind is dat karweitjes voor me deed en op koude winterdagen de kolen uit de kelder haalde en de asemmer leeggooide – niet de volwassen man die hij inmiddels is geworden. Derk en ik zorgden jarenlang voor elkaar. Hij verscheen altijd precies op het juiste moment in mijn keuken, als ik me eenzaam voelde en met iemand moest kunnen praten, alsof God Zelf het hem influisterde en hem naar mijn huis stuurde. ‘Thee of koffie? Of misschien een glas melk?’

‘Maak maar geen drukte, tante Geesje. Ik kom alleen even langs om te kijken hoe het met u gaat.’

‘Maar je hebt iets te drinken nodig bij mijn amandelkoekjes. Die lust je toch zo graag?’

Hij grinnikt. ‘In dat geval graag melk.’ Derk gaat op zijn vertrouwde plaats aan mijn keukentafel zitten, zijn lange benen gestrekt, met een glimlach die het lage plafond haast laat oplichten. Hij is even stevig en knap als zijn grootvader op zijn leeftijd was. Moet ik die in mijn verhaal noemen? Mijn zoon zou zwaar geschokt zijn! Maar Derk niet, denk ik.

Hij doet de trommel open en kiest een koekje uit terwijl ik het vuur opstook, extra hout in het fornuis gooi en de ketel erop zet om water te koken. ‘Je moet me alles vertellen over wat je sinds Pasen hebt gedaan,’ zeg ik.

‘Nou, even kijken. Mijn colleges op de theologische hogeschool zijn afgelopen. Het was zwaar, maar ik heb nu nog maar één jaar te gaan. Heb ik al verteld dat ik deze zomer bij Hotel Ottawa werk?’

‘En wat doe je daar?’

‘Van alles en nog wat. De koffers van de gasten naar hun kamers brengen, de roeiboten en kano’s verzorgen, misschien een paar zeillessen geven of excursies op Black Lake, als mensen zich daarvoor opgeven. U weet hoeveel ik van zeilen hou.’ Derk slaat de melk gretig achterover.

We praten als de goede vrienden die we altijd zijn geweest terwijl ik van mijn thee drink en Derk de koektrommel leegmaakt. ‘Mag ik ergens je mening over weten, jongen?’ vraag ik na een poosje. ‘Ik wil graag je advies.’

‘U kunt me alles vragen, tante Geesje, dat weet u. Hoewel ik me afvraag of mijn mening veel waard is.’

‘Voor mij wel... Ik heb vandaag mensen gesproken van het feestcomité voor een halve eeuw Holland, en zij willen dat ik beschrijf hoe ik vijftig jaar geleden Nederland verliet om me hier te vestigen. Voor de viering van vijftig jaar Holland in augustus willen ze de verhalen van alle oldtimers bij elkaar in een boek zetten. Wat vind jij daarvan?’

‘Dat moet u doen. Ik zou het geweldig vinden om uw levensverhaal te lezen. Ik heb er altijd spijt van gehad dat ik niet meer aandacht had voor de verhalen van mijn grootouders toen ze nog leefden. Zij praatten niet zo vaak over het verleden.’

‘Dat kan ik hun niet kwalijk nemen. Ik denk ook niet graag terug aan die moeilijke tijden... Mijn zoon Jakob vindt dat ik het moet doen, maar ik weet niet hoe ver ik moet gaan met de waarheid te vertellen.’

Derk zet zijn glas neer. ‘Wat bedoelt u?’

Ik knipper mijn plotselinge tranen weg. ‘Ik kan natuurlijk beschrijven hoe de koorts toesloeg, en hoe het was om de kerkklok te horen luiden toen ik op de begraafplaats een van mijn geliefden begroef. Maar moet ik ook vertellen hoe intens ik dag en nacht had gebeden en God had gesmeekt om hen te sparen? Of hoe ik tegen Hem tekeering omdat Hij hen liet sterven?’

Onder het praten volgt mijn vinger het patroon van het tafelkleed en ik kijk niet op. Derk legt zijn brede, ongerimpelde hand boven op de mijne en houdt die stil. Mijn tranen beginnen te vloeien als ik de warmte van zijn aanraking voel. ‘Als ik mijn verhaal ga herbeleven, moet ik alles vertellen, de hele waarheid, toch? Maar wat zullen de mensen denken als ze dat lezen? Jonge mensen zoals jij stellen zich voor dat hun groot-

ouders en mannen als dominee Van Raalte vervuld waren van het geloof en nooit wankelden in hun overtuiging. Wat gebeurt er als ik alle barstjes in dat perfecte plaatje onthul?’

‘Volgens mij moet u de waarheid vertellen, met al die twijfels erbij.’ Derks zware stem is zacht geworden. ‘Al is het alleen voor uzelf. Schrijf alles op wat u op uw hart hebt, tante Geesje. Ik zal het lezen, als u dat goedvindt, en u helpen te bepalen wat er in het boek moet komen en wat er tussen u en God moet blijven.’

Ik knik, trek mijn handen los om mijn tranen af te drogen en schenk nog een kop thee in. Derk zal op een dag dominee zijn, en dus moet hij misschien weten hoe ver God voelt voor een moeder die haar kind verliest. Hij moet weten hoe hol zijn troostende woorden haar in de oren zullen klinken. Ik hoop maar dat hij geen slechte indruk van mij of mijn onvolmaakte geloof krijgt wanneer alles is gezegd en gedaan.

‘Ja, Derk, dat ga ik doen,’ zeg ik. ‘Dank je wel.’ Ik drink van mijn thee en wacht even om de droefheid te verdrijven. ‘En is er tegenwoordig nog een bijzonder iemand in jouw leven? Een knappe, jonge dominee als jij moet getrouwd zijn, anders worden de jongedames in de kerk te veel afgeleid om nog naar je preken te luisteren.’ Ik verwacht dat hij in de lach schiet, maar dat doet hij niet.

‘Er was wel iemand,’ zegt hij, in zijn lege glas kijkend. ‘Caroline is heel knap, grappig en levenslustig. Ik ontmoette haar op een bijeenkomst voor jongeren van drie kerken uit de buurt en werd tot over mijn oren verliefd op haar. Ik vroeg haar om met me te trouwen... Ze zei dat ze niet met een dominee getrouwd wilde zijn, maar dat is mijn van God gegeven roeping. Haar vader is predikant, en ze zei dat predikanten nooit tijd hebben voor hun vrouw en gezin. Ze heeft wel gelijk, denk ik. Ze heeft het ongeveer een maand geleden uitgemaakt. Sindsdien is er niemand anders geweest.’

‘Wat vind ik dat erg voor je, Derk. Het spijt me dat ik zo nieuwsgierig was.’

‘Nee, dat geeft niet. Ik ben er redelijk goed overheen,’ zegt hij met een langzaam, treurig glimlachje. ‘Maar als uw hart ooit gebroken werd toen u zo oud was als ik, beloof me dan dat u er in uw boek alles over zult vertellen.’

Ik voel mijn gezicht warm worden. ‘Dat zullen we nog moeten bezien,’ zeg ik. ‘Ik doe geen beloftes.’

Als Derk vertrokken is, voel ik me te rusteloos om nog sokken te zitten breien. Ik popel om met mijn verhaal te beginnen en wilde dat ik het nieuwe schrift al had dat Jakob me beloofde. Op zoek naar schrijfmateriaal rommel ik in mijn bureau en vind een paar vellen briefpapier. Ook zie ik de brief van mijn dochter Christina weer, de laatste die ze me ooit schreef. Die hoef ik niet te lezen, want ik ken hem uit mijn hoofd. Ze zou thuiskomen als de verloren zoon uit Jezus’ gelijkenis. Maar anders dan hij, kwam ze nooit aan.

Ik maak een keurig stapeltje van het briefpapier en zoek een potlood. Dan ga ik aan mijn bureau zitten en begin te schrijven.